



**VY\_32\_INOVACE\_021**

**VÝUKOVÝ MATERIÁL** zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám



evropský  
sociální  
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání  
pro konkurenceschopnost

**Registrační číslo projektu:** CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

**Šablona:** III/2

**Název:** Stát - prezentace

**Vyučovací předmět:** Občanská nauka

**Ročník:** 2.

**Autor:** Ing. Jiří Franc

**Ověřeno ve výuce dne:** 17. 09. 2012

**Třída:** 2.C

**Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola**

- **Anotace:** prezentace poskytuje základní informace o státu, státních formách a funkcích státu.

Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

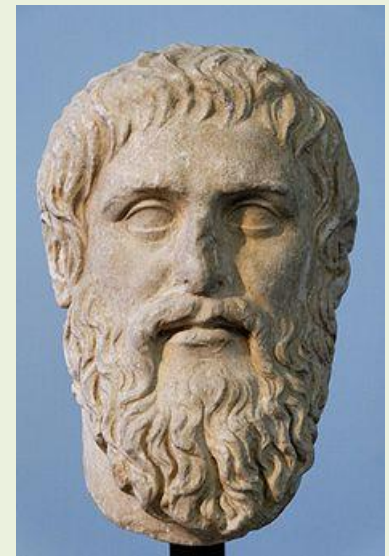
Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** Čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovední vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** stát, forma státu, vnitřní funkce státu, vnější funkce státu
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

# Stát

- Stát je **forma organizace lidské společnosti**.
- **První státy se objevují před** cca 6000 př. n. l. – Mezopotámie.
- U starých Řeků tzv. **polis** = město s jeho zemědělským okolím, které mu poskytovalo potraviny (např. Atény, Sparta...).
- Římané používali pojmu **civitas** = obec (v podstatě také městský stát) jako součást **impéria** = říše.
- **Stato, status** (lat.) = řád, ústava – tento pojem pro stát se objevuje poprvé v Itálii v 15. st.



- Platón (427-347 př. n. l.)
- Žák Sokratův.
- Jeden z největších filosofů dějin.
- ***„Nejlepší obecná charakteristika evropské filosofické tradice je, že je to řada poznámek k Platónovi“.*** ([Alfred North Whitehead](#), 1861-1947-britský filosof, fyzik a matematik)
- Dílo **Ústava** (Politeia) napsané **formou dialogu** kolem roku 370 př. n. l., je jedním z nejdůležitějších textů západní filosofie vůbec.
- V následující ukázce diskutují Platón (P) s bratrem Glaukonem (G) o vzniku státu (obce):

**P:** Obec tedy vzniká, děl jsem, jak myslím, proto, že nikdo z nás není soběstačný, nýbrž mnoha věcí se mu nedostává; či který jiný důvod vede podle tvého mínění k založení obce?

**G:** Žádný jiný.

**P:** Tak tedy přibírá na pomoc jeden druhého, toho k té, onoho k jiné potřebě, a poněvadž jest potřeb mnoho, shromáždí se nám mnoho společníků a pomocníků do jednoho bydliště a tomuto sdružení v jednom bydlišti dali jsme jméno obec, že ano?

**G:** Ovšemže.

**P:** Když pak jeden druhému něco dává nebo něco od něho přijímá, dělá to proto, že to pokládá za svou výhodu?

**G:** Ovšem.

**P:** Nuže tedy, děl jsem, tvořme v myšlenkách obec od začátku; pravým jejím tvůrcem bude, jak viděti, naše potřeba. Jak by ne?

# Formy státu

- **Podle hlavy státu** rozeznáváme:
  - **Teokracie** – volený panovník je zástupcem Boha (Vatikán)
  - **Monarchie** (absolutní/konstituční) – v čele panovník (ne)omezovaný ústavou
  - **Republika** – nepřítomnost panovníka, v čele prezident

- **Podle „síly“ prezidenta a parlamentu** rozeznáváme v případě republik:
  - **Prezidentský systém** (USA, Rusko, Brazílie) – prezident předsedá vládě
  - **Parlamentní systém** (ČR, Německo) – prezident má malé pravomoci (zpravidla volen nepřímo)
  - **Poloprezidentský systém** (Francie, Polsko, Finsko) – prezident má velké pravomoci (zpravidla volen přímo)

- **Podle zdroje moci (způsobu vlády) rozeznáváme:**
  - **Demokratické státy** - přímá demokracie (referenda) nebo nepřímá demokracie (volby poslanců, zastupitelů) + dodržování lidských práv občanů.
  - **Autoritářské státy** (diktatury) – neomezená vláda jedince nebo skupiny (polit. strany) + omezování lidských práv občanů.



- **Podle složení obyvatelstva** rozeznáváme:
  - **Národní stát** – většinu obyvatelstva tvoří jeden národ, menšiny nepatrné (Dánsko)
  - **Stát s národnostními menšinami** – obyvatelstvo tvoří většinový národ, ale i významné menšiny (Česká republika)
  - **Stát více národů** – dva a více rovnocenných národů (USA)

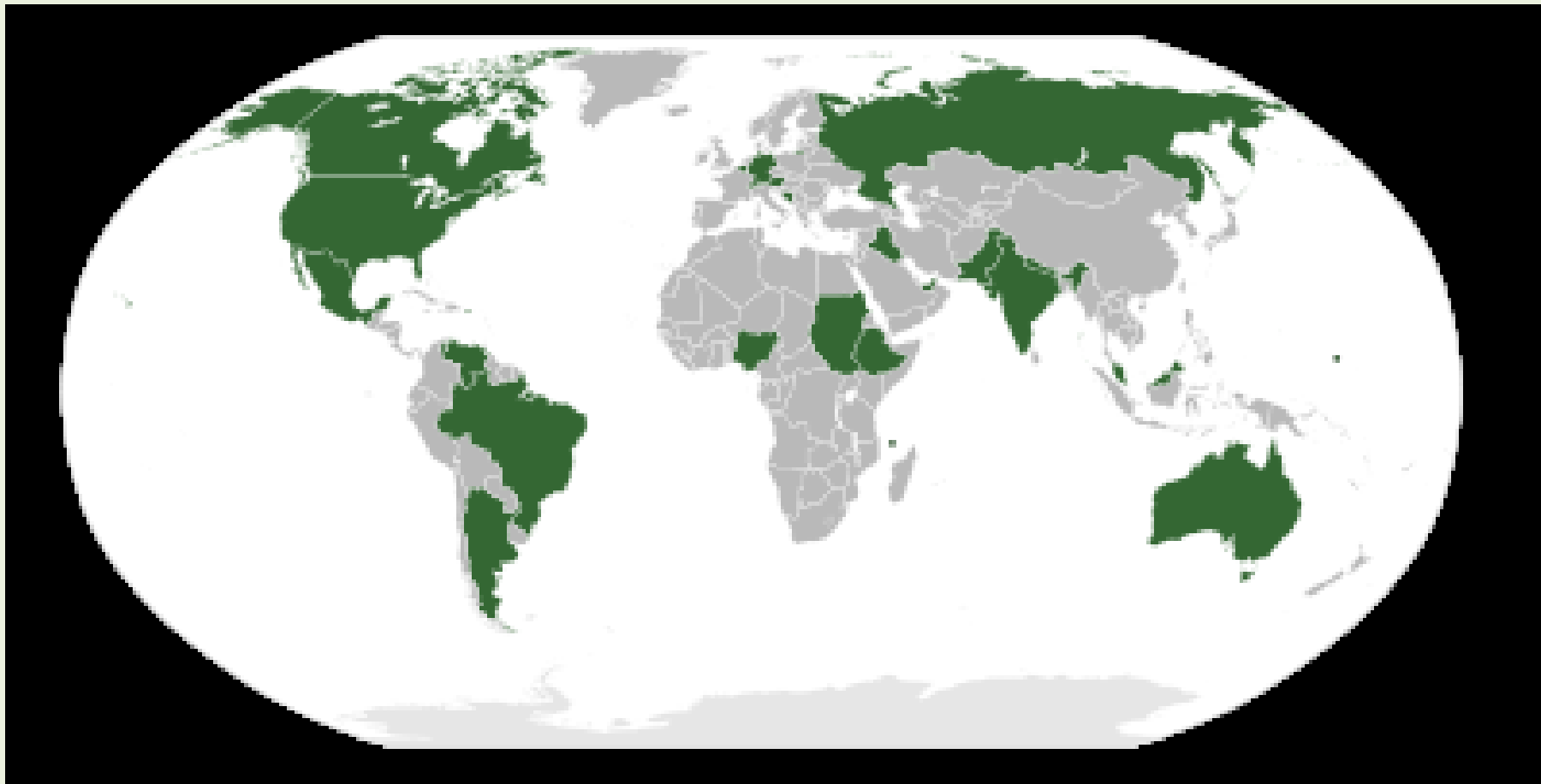
- **Podle idejí (hlavních myšlenek)** na nichž je stát budován rozeznáváme:
  - **Národní stát** – nějaký národ má výsadní postavení
  - **Občanský stát** – všichni občané státu mají stejná práva, bez ohledu na příslušnost k národu (USA)

- **Podle uspořádání rozeznáváme:**

- **Konfederace** (volné sdružení států bez ústavy) - většinou stav před rozpadem či integrací států (např. Švédsko a Norsko v roce 1904)
- **Federace** (sdružení států se společnou ústavou) = 2x vláda, parlament, ústava, 2x občanství (např. USA, ČSSR 1969-1990)

*Představa federace stála v 50. letech 20. století na počátku procesu evropské integrace. V EU se i dnes posilují federální prvky, ačkoliv o federaci zatím hovořit nelze.*

- **Unitární stát (jednotný stát + autonomní jednotky)** - unitární státy převažují. Autonomie ( částečná samostatnost) např. v oblasti kultury, školství – ale ne v případě obrany!!! (např. autonomie Skotska a Walesu v rámci Velké Británie)



## Federativní státy ve světě

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

- **Podle suverenity** rozeznáváme:
  - Svrchované státy (suverénní, nezávislé) – mají na svém území neomezenou moc
  - Nesvrchované (závislé) státy – jsou zá

- Každý stát musí mít tyto **prvky**:
  - **Území** (včetně pobřeží a vzdušného prostoru)
  - **Obyvatelstvo**
  - **Státní moc** (parlament, vláda, soudy, armáda, policie)
  - Nezávislý stát navíc i **suverenitu (nezávislost)** - vnitřní i vnější

- Existující i státy, kterým **chybí jednoznačné mezinárodní uznání** (zpravidla pro nesouhlas státu, od kterého se odtrhly) např.:
  - **Tchaj-wan** (mezinárodně neuznaný, ale de facto nezávislý, Čína x USA)
  - **Severní Kypr** (rozdělení ostrova v roce 1974 na řeckou a sev. tureckou část)
  - **Palestinská autonomie** (částečně uznaný stát, konflikty s Izraelem)
  - **Kosovo** (částečně uznaný stát, vyhlásil nezávislost na Srbsku v roce 2008)



- mapa geografskih regiona Kosova i Metohije -

**Kosovo** je vnitrozemský stát v centru Balkánského poloostrova. Hlavní město a současně největší město je Priština. Kosovo má rozlohu 10 905 km<sup>2</sup> žije zde asi 1,9 miliónu obyvatel (k roku 2018). **Albánci tvoří 88 % obyvatel, Srbové 7 %.**





**Severokyperská republika** – je uznána pouze Tureckem



**Tchaj-wan si nárokuje Čína**



**Západní břeh  
(West Bank)**

**Pásmo Gazy  
(Gaza Strip)**



**Palestinská autonomie (uvnitř území Izraele) – složitost izraelsko-palestinských vztahů dobře popisuje [oceňovaný seriál Fauda](#).**

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

- Jediným významným suchozemským územím, které není ani nezávislým státem, ani závislým územím, je Antarktida.
- Zde platí Antarktický smluvní systém, který zmrazuje nároky států na území **Antarktidy**, zakazuje jakékoliv vojenské aktivity a také např. zakazuje těžbu nerostných surovin (minimálně do roku 2048).
- Systém uznává 48 zemí. Antarktida je podle nich považována za nadnárodní území určené pouze pro vědecké účely.



Vlajka Antarktického smluvního systému



**Česká vědecká stanice Johanna Gregora Mendela v Antarktidě** na pobřeží ostrova Jamese Rosse. Založil ji polárník Pavel Prošek. Otevřena v únoru **2007**, čímž se Česko stalo 26. zemí s vlastní vědeckou základnou na kontinentu. Stanice je majetkem brněnské Masarykovy univerzity a dostala jméno po zakladateli moderní genetiky, meteorologovi Johannu Gregoru Mendelovi.

# Funkce státu

- Proč má existence státu smysl, k čemu je stát dobrý:
- **Vnitřní funkce** (garance základních svobod)
  - Ochrana před vnitřními nepřáteli
  - Zachování vnitřního řádu proti anarchii
  - Prosazování spravedlnosti
  - *Sociální zabezpečení*
  - *Zdravotní péče*
  - *Školství*
  - *Kultura*



- Při tvorbě vlastního názoru na **roli státu v životě člověka** si musíme odpovědět mimo jiné na následující otázku:
- **CHCEME VÍCE SVOBODY NEBO VÍCE STÁTNÍ PÉČE?**

*Režisér Miloš Forman před lety přirovnal život za socialismu k zoologické zahradě, zatímco život v demokracii mu připomínal džungli. V zoo o vás bylo celkem slušně postaráno, jen jste museli být poslušně zabydleni v kleci a necloumat mřížemi. V džungli se naopak člověk musí sám starat a snažit, aby přežil; odměnou je mu nedozírná svoboda...*

- **Vnější funkce**

- Ochrana před vnějšími nepřáteli
- Úsilí o světový mír
- Úsilí o mezinárodní bezpečnost
- Spolupráce mezi státy (vzájemná pomoc)
- Uzavírání mezistátních smluv ve prospěch občanů

**ZMÍNĚNÉ FUNKCE PŘIPADAJÍ V ÚVAHU V DEMOKRATICKÉM  
STÁTĚ!!!**

# Otázky:

1. Polis – vysvětli pojem.
2. Status – vysvětli pojem
3. Jaký důvod pro vznik státu (obce) uvádí Platón v díle Ústava?
4. Které hlavní prvky musí mít každý stát?
5. Vysvětli rozdíl mezi monarchií a republikou.
6. Podle „síly“ prezidenta a parlamentu máme dnes v ČR .....
7. Charakterizujte demokratický stát.
8. Charakterizujte autoritářský stát.
9. Vysvětlete rozdíl mezi národním a občanským státem.
10. Co je to autonomie v rámci státu?
11. Uveďte příklady mezinárodně neuznaných nebo částečně uznaných států.
12. Které významné územím není ani nezávislým státem, ani závislým územím?
13. Uveďte vnitřní funkce státu.
14. Uveďte vnější funkce státu.



# V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- <http://www.blisty.cz/art/38111.html>
- <http://www.ceed.cz/makroekonomie/testy/33-test.htm>
- <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=373&lst=106>
- <http://www.virtually.cz/clanky2/3179.html>
- <http://www.jirizacek.cz/>
- <http://www.klaus.cz/Klaus2/asp/clanek.asp?id=jhJM6EBjfhNK>
- <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=132555>
- [http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100727s\\_po71105.pdf](http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100727s_po71105.pdf)
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Lajos\\_B%C3%A1cs\\_a\\_Radjiv\\_M.\\_Sinha](http://cs.wikipedia.org/wiki/Lajos_B%C3%A1cs_a_Radjiv_M._Sinha)
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astava\\_\(Plat%C3%B3n\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astava_(Plat%C3%B3n))
- <http://platon.wz.cz/platon/ustava.htm>
- [http://www.svedomi.cz/aktuality/a2005/npol\\_0504\\_politika\\_1rep.htm](http://www.svedomi.cz/aktuality/a2005/npol_0504_politika_1rep.htm)
- <http://charta77.wordpress.com/>
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A9\\_korunova%C4%8Dn%C3%AD\\_klenoty](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A9_korunova%C4%8Dn%C3%AD_klenoty)
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Alfred\\_North\\_Whitehead](http://cs.wikipedia.org/wiki/Alfred_North_Whitehead)
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Patriotismus>
- [http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=2&d\\_1=paper&d\\_2=youth\\_cz](http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=2&d_1=paper&d_2=youth_cz)
- [http://www.moraviamagna.cz/kroniky/k\\_fredeg.htm](http://www.moraviamagna.cz/kroniky/k_fredeg.htm)
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1mova\\_%C5%99%C3%AD%C5%A1e](http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1mova_%C5%99%C3%AD%C5%A1e)
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Severokypersk%C3%A1\\_tureck%C3%A1\\_republika](http://cs.wikipedia.org/wiki/Severokypersk%C3%A1_tureck%C3%A1_republika)
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Monarchie>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Republika>
- <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=2&tema=90>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Federace>
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam\\_z%C3%A1visl%C3%BDch\\_%C3%BAzem%C3%AD](http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_z%C3%A1visl%C3%BDch_%C3%BAzem%C3%AD)
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam\\_z%C3%A1visl%C3%BDch\\_%C3%BAzem%C3%AD](http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_z%C3%A1visl%C3%BDch_%C3%BAzem%C3%AD)
- Autor: Jugo\_kort.jpg: Bobbyderivative work: Rowanwindwhistler; Incnis Mrsi; Pavouk – File:SocialistYugoslavia es.svg, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=116668060>
- [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/68/Flag\\_of\\_the\\_Antarctic\\_Treaty.svg/1280px-Flag\\_of\\_the\\_Antarctic\\_Treaty.svg.png](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/68/Flag_of_the_Antarctic_Treaty.svg/1280px-Flag_of_the_Antarctic_Treaty.svg.png)
- [https://www.stoplusjednicka.cz/sites/default/files/clankyold/obrazky/1/5/4/8/2/8/4/7/0/0/mendelova\\_polarni\\_stanice.jpg](https://www.stoplusjednicka.cz/sites/default/files/clankyold/obrazky/1/5/4/8/2/8/4/7/0/0/mendelova_polarni_stanice.jpg)